TRUYỀN ĐƠN CỦA ĐẢNG CỘNG SẢN ĐÔNG DƯƠNG TRONG PHONG TRÀO XÔ VIẾT NGHỆ TĨNH (1930-1931)

TRƯƠNG THỊ PHƯƠNG*

Truyền đơn là một loại hình báo chí đặc biệt, một công cụ tuyên truyền hiệu quả. Ngay từ ngày đầu thành lập, Đảng Cộng sản Việt Nam đã coi trọng đến việc tuyên truyền, vận động cách mạng. Cùng với báo chí bí mật, truyền đơn đóng vai trò quan trọng, là công cụ tuyên truyền hiệu quả, vũ khí sắc bén của Đảng Cộng sản Đông Dương trong cao trào cách mạng 1930-1931, đặc biệt là trong phong trào Xô viết Nghệ Tĩnh. Bài viết tìm hiểu việc sử dụng truyền đơn trong phong trào Xô viết Nghệ Tĩnh (1930-1931) qua các hoạt động soạn thảo, in ấn, rải truyền đơn cũng như nội dung và vai trò của truyền đơn trong thời kỳ này.

Từ khóa: truyền đơn cách mạng, Đảng Cộng sản Đông Dương, phong trào Xô viết Nghệ Tĩnh, 1930-1931

Nhận bài ngày: 9/12/2020; đưa vào biên tập: 10/12/2020; phản biện: 11/12/2020; duyệt đăng: 27/1/2021

1. DẪN NHẬP

Truyền đơn cách mạng nói chung và truyền đơn trong phong trào Xô viết Nghệ Tĩnh nói riêng đã được đề cập đến trong: *Truyền đơn cách mạng trước tháng 9 năm 1945* của Bảo tàng Cách mạng Việt Nam (2004), *Tuyên truyền cách mạng trước năm 1945 (sưu tập tài liệu lưu trữ)* của Cục Văn thư Lưu trữ Nhà nước, Trung tâm Lưu trữ Quốc gia I (2001); *Một số truyền đơn của Đảng ta trong phong trào Xô viết Nghệ Tĩnh*. Tuy nhiên, các công trình trên đều chỉ dừng lại ở việc sưu tầm, tập hợp, giới thiệu các truyền đơn mà chưa đi sâu vào nghiên cứu truyền đơn.

Bằng việc khai thác tài liệu ở Kho Lưu trữ Văn phòng Trung ương Đảng, Phông tài liệu số 03: sưu tập sách, báo, truyền đơn của Đảng (1925-1945); Trung tâm Lưu trữ Quốc gia I: Phông GGI, hồ sơ số 65436, tập 7 (F4), quyển 8, tờ số 4, phông MHN,

* Viện Sử học.

hồ sơ 3588; Hồ sơ hiện vật Bảo tàng Lịch sử Quốc gia: 1926/G621, 9029/G6480, 9043/G6494; và sưu tập: *Truyền đơn cách mạng trước tháng 9 năm 1945* của Bảo tàng Cách mạng Việt Nam; *Tuyên truyền cách mạng trước năm 1945* của Cục Văn thư Lưu trữ Nhà nước, Trung tâm Lưu trữ Quốc gia I, bài viết bước đầu tìm hiểu về việc sử dụng truyền đơn, hình thức, nội dung và vai trò của truyền đơn đối với phong trào Xô viết Nghệ Tĩnh nói riêng, phong trào cách mạng 1930-1931 nói chung.

2. TRUYỀN ĐƠN CÁCH MẠNG TRONG PHONG TRÀO XÔ VIẾT NGHỆ TĨNH

2.1. Tình hình Việt Nam trong những năm 1930-1931 và phong trào Xô viết Nghệ Tĩnh

Trong những năm khủng hoảng kinh tế thế giới 1929-1933, tình hình kinh tế và xã hội tại Việt Nam vô cùng ảm đạm. Về kinh tế, sự giảm giá của các loại sản phẩm xuất khẩu trên thị trường thế giới đã ảnh hưởng trực tiếp đến các ngành sản xuất và cán cân thương mại Việt Nam. Nông sản sụt giá, ruộng đất bỏ hoang; công nghiệp bị đình đốn, xuất nhập khẩu giảm; đồng bạc Đông Dương bị phá giá đã làm cho nền kinh tế Việt Nam khủng hoảng trầm trọng. Tình trạng khủng hoảng của nền kinh tế đã ảnh hưởng nghiêm trọng đến xã hội: nông dân mất ruộng, sưu thuế nặng nề, công nhân thất nghiệp triền miên, tiền lương bị cắt giảm; các tầng lớp tiểu thương, tiểu chủ, thợ thủ công, trí thức... đều lâm vào tình trạng khó khăn; thậm chí một số địa chủ nhỏ, tư sản dân tộc bị phá sản. Từ năm 1929 đến năm 1933, Tòa án Thương mại Đông Dương đã xét xử 502 vụ phá sản và 160 vụ tịch thu tài sản tại các thành phố lớn Hà Nội, Hải Phòng, Sài Gòn, Chợ Lớn (Trần Huy Liệu, 1958: 273-274).

Trong những năm 1930-1931, dưới sự áp bức bóc lột của chính quyền thực dân Pháp, sự lớn mạnh của phong trào cách mạng thế giới (đặc biệt là Cách mạng tháng Mười Nga) đã cổ vũ phong trào cách mạng Việt Nam bùng nổ mạnh mẽ. Trong bối cảnh đó, ngày 3/2/1930, Đảng Cộng sản Việt Nam ra đời đã kịp thời đưa ra cương lĩnh phù hợp với nguyện vọng của toàn thể nhân dân, tập hợp mọi giai cấp đấu tranh giành độc lập dưới ngọn cờ của Đảng.

Dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam (đổi tên thành Đảng Cộng sản Đông Dương từ tháng 10/1930), cao trào cách mạng 1930-1931 đã nổ ra mạnh mẽ trên khắp Việt Nam, đặc biệt là vùng Nghệ Tĩnh.

Trong năm 1930 và 1931, có đến 755 cuộc đấu tranh của công nhân và nông dân tại Nghệ An và Hà Tĩnh, trong đó có 710 cuộc biểu tình của nông dân, 45 cuộc bãi công của công nhân, lần lượt chiếm 94,04% và 5,96% so với cả nước. Tổng số người tham gia đấu tranh trong hai năm là 427.740 người (Tạ Thị Thúy, 2018: 96).

Tháng 9/1930, tại Nghệ Tĩnh đã diễn ra nhiều cuộc biểu tình với quy mô lớn:

ngày 1/9, khoảng 20.000 nông dân huyện Thanh Chương biểu tình đòi bỏ thuế, thả tù chính trị; ngày 5/9 nông dân huyện Anh Sơn biểu tình ủng hộ nhân dân huyện Thanh Chương với các khẩu hiệu "bãi bỏ thuế thân", "chia lại ruộng đất", "thả tù chính trị". Nông dân huyện Diễn Châu, Can Lộc đốt phá nhà giam (ngày 5/9, 7/9; khí thế đấu tranh càng sục sôi khi hàng chục nghìn nông dân huyện Nam Đàn, Thanh Chương, Diễn Châu, Can Lộc vùng lên. Ngày 12/9, 8.000 nông dân huyện Hưng Nguyên đấu tranh với khẩu hiệu như "Đả đảo chủ nghĩa đế quốc! Đả đảo phong kiến" (Tạ Thị Thúy, 2014: 228-232).

Phong trào đấu tranh sục sôi ở Nghệ Tĩnh đã khiến chính quyền thực dân và phong kiến ở Nghệ Tĩnh bị tê liệt, các chi bộ và tổ chức Nông hội đỏ đã quản lý và điều hành mọi hoạt động trong làng xã. Chính quyền Xô viết đầu tiên ở Việt Nam (chính quyền cách mạng sơ khai do giai cấp công nhân lãnh đạo) được thành lập, đã ban hành nhiều chính sách mới về chính trị, kinh tế, văn hóa: nhân dân được quyền tự do hội họp, được chia ruộng, bãi bỏ các thứ thuế vô lý, bất công, thực hiện giảm tô và xóa nợ cho dân nghèo, tổ chức đời sống mới, mở các lớp dạy chữ Quốc ngữ, xóa bỏ các tệ nạn, hủ tục lạc hậu, xây dựng tinh thần đoàn kết, tương trợ lẫn nhau.

Tuy nhiên, trước sự khủng bố gắt gao của chính quyền thực dân Pháp, cơ sở Đảng bị tổn hại nặng nề về tổ chức từ Trung ương đến các địa phương, hàng nghìn chiến sĩ cộng sản và những người con yêu nước bị bắt, tử hình và phạt tù. Trước tình hình đó, cao trào cách mạng 1930-1931 nói chung và phong trào Xô viết Nghệ Tĩnh tạm thời lắng xuống, Đảng Cộng sản Đông Dương lui vào hoạt động bí mật, cách mạng bước vào thời kỳ mới - thời kỳ phục hồi trong những năm 1932-1934.

Trong phong trào Xô viết Nghệ Tĩnh, những chủ trương đúng đắn và kịp thời của Đảng Cộng sản Đông Dương trong công tác tuyên truyền, trong đó có việc sử dụng truyền đơn... đã cổ vũ tinh thần yêu nước và ý chí đấu tranh của quần chúng nhân dân lao động, góp phần thúc đẩy phong trào phát triển mạnh mẽ và đem lại những thắng lợi bước đầu.

Sau phong trào, Đảng chủ trương dùng truyền đơn để tuyên truyền chủ trương, chính sách của Đảng đến đại đa số quần chúng nhân dân: "Đảng phải làm cho càng ngày càng đông quần chúng biết mục đích của Đảng và ý kiến của Đảng đối với các việc quan trọng xảy ra. Muốn được như thế thì Đảng phải mở rộng việc tuyên truyền cổ động (ra báo, sách, truyền đơn, diễn thuyết...)" (Đảng Cộng sản Việt Nam, 1999: 116). Song song đó, truyền đơn còn vạch trần những thủ đoạn lừa dối của thực dân Pháp như: Hội đồng Hòa giải giữa lao động và tư bản; Hội đồng Cải cách và thanh tra lao động...; và giải phóng quần chúng khỏi ảnh hưởng của chủ nghĩa

quốc gia cải lương và các đảng dân tộc khác.

2.2. Hoạt động soạn thảo, in ấn và phát tán truyền đơn cách mạng

Trong phong trào Xô viết Nghệ Tĩnh, Đảng Cộng sản Đông Dương đã đưa ra bản kế hoạch cụ thể về việc in ấn và phân phát truyền đơn trong "Tuyên bố về việc bảo vệ Nghệ An đỏ, chống khủng bố trắng": "Tăng thêm các cơ quan in ấn và phân biệt truyền đơn; In thật sạch sẽ và rõ ràng các truyền đơn, phân phát truyền đơn với số lượng nhiều sao cho có được nhiều người đọc và nhiều người bình luận; Truyền đơn phải được rải và dán ở khắp nơi" (Đảng Cộng sản Việt Nam, 1999: 60).

Trước các cuộc đấu tranh, biểu tình, truyền đơn luôn được rải, dán tại những nơi đông người như các nhà máy, xí nghiệp, trường học, bệnh viện... để kêu gọi và tập hợp quần chúng nhân dân tham gia đấu tranh.

Tại Nghệ An, công tác tuyên truyền được giao cho đồng chí Bí thư Tỉnh bộ: "Nghệ An: Đảng bộ có 611 đồng chí. Cách tổ chức: có Tỉnh ủy 5 người: 1 Bí thư kiêm tuyên truyền, 1 huấn luyện kiêm cổ động, 1 củ soát kiêm tổ chức, 2 phụ trách quần chúng" (Kho Lưu trữ Trung ương Đảng, Cục Lưu trữ Văn phòng Trung ương Đảng, Phông số 05 (1930-1945)).

Cuối tháng 4/1930, thực hiện chủ trương của Trung ương Đảng và Xứ ủy Trung Kỳ, Tỉnh ủy Vinh, Nghệ An, Hà Tĩnh đã mở hội nghị cán bộ bàn về kế hoạch tổ chức kỷ niệm ngày Quốc tế Lao động (1/5). Để tiến hành công tác tuyên truyền cho lễ kỷ niệm và phát động nhân dân lao động đấu tranh, các cấp ủy Đảng đã phát truyền đơn kêu gọi thợ thuyền, dân cày, binh lính, thanh niên, học sinh và những người bị áp bức, bóc lột đấu tranh đòi tăng lương, giảm giờ làm, giảm sưu thuế, phản đối chủ nghĩa đế quốc, ủng hộ giai cấp vô sản thế giới (Ban Nghiên cứu Lịch sử Đảng, Tỉnh ủy Nghệ Tĩnh, 1981: 33-34).

Nhằm đẩy mạnh phong trào đấu tranh tại Nghệ Tĩnh, Đảng đã đưa ra kế hoạch cụ thể trong tài liệu *Tuyên bố về việc bảo vệ Nghệ An đỏ chống khủng bố trắng*, trong đó nêu rõ: "Thành lập ngay và ở khắp nơi một Ủy ban cách mạng gồm có những đội công nhân và nông dân cảm tử"; tạo nên: "Làn sóng tuyên truyền trong quần chúng nhân dân, tiểu chủ, trí thức bằng các cuộc họp"; "Tăng cường thêm cơ quan in ấn" để in và phân phát truyền đơn với số lượng lớn để cho nhiều người có thể đọc và hiểu rõ mục đích của cuộc đấu tranh (Kho Lưu trữ Trung ương Đảng, Cục Lưu trữ Văn phòng Trung ương Đảng, Phông số 05 (1930-1945)). Tuy nhiên, có thể do tính chất bí mật nên đến nay vẫn chưa có các thông tin liên quan đến soạn thảo in ấn.

Tờ truyền đơn thời kỳ Mặt trận Dân chủ (1936-1939) thường gồm 3 phần: mở đầu vạch trần tội ác của chính quyền thực dân Pháp, địa chủ phong kiến Nam triều; tiếp theo nêu lên tình

cảnh khốn cùng, khổ cực của các tầng lớp nhân dân như: công nhân, nông dân, binh lính, học sinh và các tầng lớp bị áp bức; phần kết luận là lời kêu gọi, khẩu hiệu đấu tranh, mục tiêu tranh đấu, khẳng định chỉ có con đường đấu tranh cách mạng dưới sự lãnh đạo của Đảng mới giải phóng được đất nước, đem lại hòa bình, độc lập và quyền lợi cho mọi người. Khẩu hiệu đấu tranh ngắn gọn mà đanh thép, rõ ràng và dứt khoát.

Truyền đơn hướng đến công nhân, nông dân, học sinh, thanh niên, binh lính.... Ngôn ngữ của truyền đơn được thay đổi linh hoạt, tùy vào đối tượng tuyên truyền. Đối với công nhân, nông dân, học sinh và các giai tầng bị áp bức truyền đơn được in bằng chữ Quốc ngữ; đối với binh lính, đặc biệt là binh lính và thủy thủ Pháp, lính lê dương, truyền đơn được in bằng tiếng Pháp; một số truyền đơn còn được in bằng cả chữ Pháp và chữ Hán Nôm. Văn phong truyền đơn mộc mạc, ngắn ngọn, dễ hiểu, dễ nhớ, phù hợp với đa số quần chúng lao động.

Mục đích của truyền đơn là tuyên truyền cách mạng, kêu gọi quần chúng nhân dân đấu tranh lật đổ chính quyền thực dân, phong kiến. Truyền đơn chủ yếu được viết tay hoặc in đơn giản (in litô, in thạch) với nhiều kích thước khác nhau: 30x20, 30,5x19,5, 32x20,5, 26x17, 22x16 (cm)... Mực in là mực đỏ hoặc mực đen; giấy in là giấy thường, giấy học trò, trang đơn hoặc trang đôi.

Mang đặc điểm của tờ rơi, nhỏ, gọn nên truyền đơn được phân phát dễ dàng tại các địa bàn rộng lớn, đông người: chợ, nhà máy, xí nghiệp, trụ sở cơ quan của chính quyền thực dân...

Cách thức phân phát truyền đơn cũng đặc biệt linh động, tùy vào địa điểm, thời gian, các chiến sĩ cộng sản luôn phát huy tinh thần sáng tạo trong việc rải truyền đơn sao cho đến tay nhiều người nhất mà không bị chính quyền thực dân, tay sai thu giữ. Một số phương thức phân phát truyền đơn tiêu biểu có thể kể đến như: dùng truyền đơn gói xôi bán bữa ăn sáng cho thợ thuyền; kẹp truyền đơn vào sách truyện, sách vở học sinh (Ban Tư tưởng Văn hóa Trung ương, 2000: 36); thả tàu chuối, bè bập dừa nước theo sông; đem truyền đơn ra treo, căng, dán trên tường, vỉa hè, lòng đường để người đi đường dễ thấy; nhét cuộn truyền đơn vào ống khói xe của binh lính Pháp, để khi xe nổ máy, vô số truyền đơn tuôn ra vung vãi trên đường; đưa truyền đơn lên mui xe, khi xe chạy, gió thổi, truyền đơn bay theo đường đi; đem bó truyền đơn nhúng nước rồi tìm cách ném lên sân thượng các cơ quan hoặc nhà riêng của người Pháp. Khi nắng lên, truyền đơn khô từng tờ một và gặp gió bay đi... (Văn Tân, 1959: 13).

2.3. Nội dung của truyền đơn

Truyền đơn trong phong trào Xô viết Nghệ Tĩnh mang nội dung truyền tải tôn chỉ, mục tiêu và sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam đối với cao

trào đấu tranh cách mạng trong cả nước nói chung và cao trào Xô viết Nghệ Tĩnh nói riêng. Nội dung truyền đơn còn tố cáo chính sách áp bức, bóc lột của thực dân Pháp cùng bè lũ tay sai, đồng thời kêu gọi các tầng lớp nhân dân đoàn kết đấu tranh chống áp bức, phản đối chiến tranh, đánh đổ phong kiến và đế quốc thực dân để giành tự do, độc lập cho dân tộc; đấu tranh đòi quyền dân sinh dân chủ cho các tầng lớp bị áp bức, bóc lột; chống bắt bớ, giam cầm; chống khủng bố trắng. Ngoài ra, còn có những truyền đơn tuyên truyền sự gắn kết cách mạng với phong trào cách mạng thế giới, tuyên truyền về ý nghĩa lịch sử của các ngày kỷ niệm lớn như: Ngày Quốc tế đỏ (1/8), Ngày Quốc tế Lao động (1/5), Cách mạng tháng Mười Nga (7/11)...

Tuyên truyền về tôn chỉ, mục đích của Đảng

Truyền đơn mang nội dung truyền tải tôn chỉ, mục đích của Đảng thường được soạn thảo và phát hành sau các hội nghị của Đảng hoặc chủ trương, sách lược của Đảng đối với mỗi giai đoạn của cuộc đấu tranh. Truyền đơn là một công cụ hiệu quả trong phổ biến, quán triệt chủ trương của Đảng đối với đảng viên và quần chúng nhân dân cả nước; góp phần quan trọng trong việc ổn định tư tưởng đảng viên và quần chúng, nâng cao lòng tin vào lý tưởng và tiền đồ của cách mạng, đẩy lùi tư tưởng bi quan, dao động, vạch ra phương hướng khôi phục, phát triển phong trào và đấu tranh trong tình hình cách mạng đang gặp khó khăn.

Một số truyền đơn mang nội dung này có thể kể đến, như truyền đơn: "Hỡi anh chị em thợ thuyền, dân cày và những người bị áp bức" (tháng 5/1930) nêu lên khẩu hiệu: "Đánh đổ đế quốc chủ nghĩa Pháp và tụi quan lại ở Đông Dương!... Đánh đổ tụi tư bản địa chủ bản xứ đề huề với đế quốc chủ nghĩa! Lập chính phủ Xô viết công nông binh Đông Dương!" (Kho Lưu trữ Trung ương Đảng, Cục Lưu trữ Văn phòng Trung ương Đảng, Phông tài liệu số 03); truyền đơn "Tuyên cáo của Đảng Cộng sản" với nội dung: "Đả đảo Đảng Lý Nhân. Đả đảo Đảng Lập Hiến. Chủ nghĩa cộng sản muôn năm. Đảng Cộng sản muôn năm. Đả đảo đế quốc Pháp, địa chủ và tay sai" (Trung tâm Lưu trữ Quốc gia I, Phông MHN, hồ sơ 3588); truyền đơn kêu gọi ủng hộ phong trào Xô viết Nghệ Tĩnh phát hành ngày 20, 21/10/1930: "Hỡi anh chị em thợ thuyền, dân cày, binh lính và những người lao khổ Đông Dương, mau mau đứng lên theo Đảng Cộng sản Việt Nam biểu tình cho mạnh, cho nhiều và đồng thanh hô khẩu hiệu: Cấm đế quốc Pháp và Nam triều không được động đến dân cày Nghệ Tĩnh. Đả đảo khủng bố. Công nông Nghệ Tĩnh tranh đấu muôn năm, cách mạng muôn năm!" (Kho Lưu trữ Trung ương Đảng, Phông tài liệu số 03).

Trong cao trào cách mạng 1930-1931, Đảng Cộng sản Đông Dương đã sử dụng truyền đơn như một công cụ đắc

lực truyền tải những chỉ đạo chiến lược, kêu gọi toàn thể nhân dân cả nước đoàn kết, đồng lòng đứng lên tranh đấu chống lại kẻ thù chung là đế quốc, phong kiến, đem lại những thắng lợi ban đầu như Xô viết Nghệ Tĩnh. Nhằm dập tắt phong trào đấu tranh đang dâng lên mạnh mẽ trên khắp lãnh thổ Việt Nam, chính quyền thực dân Pháp điên cuồng khủng bố, đàn áp dã man các cuộc đấu tranh. Trước tình hình đó, Đảng kịp thời ra tuyên bố mới gửi cho quần chúng nhân dân thông qua truyền đơn về việc bảo vệ Nghệ An đỏ và chống khủng bố trắng, kêu gọi đồng báo cả nước hưởng ứng phong trào đấu tranh tại Nghệ Tĩnh.

Truyền đơn đòi quyền dân sinh, dân chủ

Khẩu hiệu đấu tranh đòi quyền dân sinh dân chủ cho nhân dân chính là nội dung xuyên suốt trong đại đa số các truyền đơn cách mạng của Đảng Cộng sản Đông Dương. Dưới sự áp bức bóc lột của thực dân Pháp cùng với tay sai phong kiến, đời sống của công nhân, nông dân và các tầng lớp lao động đều vô cùng cực khổ. Đảng chủ trương thông qua các hình thức tuyên truyền, đặc biệt là truyền đơn để kêu gọi giai cấp công nhân, nông dân, trí thức, học sinh, binh lính người Việt và cả binh lính người Pháp đấu tranh đòi thực dân Pháp và phong kiến Nam triều thực hiện các quyền tự do dân chủ.

Truyền đơn được rải ở Yên Dũng (Nghệ An) trong các ngày 31/8 và 3/9/1930 là một ví dụ tiêu biểu. Nội dung của truyền đơn kêu gọi anh chị em công nhân tiếp tục tranh đấu đòi quyền lợi giai cấp, phát huy những thắng lợi của công nhân Bến Thủy, Nam Định, bãi công đòi thả những công nhân tranh đấu bị bắt tại nhà máy Diêm, nhà máy Cưa Gỗ... Lời lẽ thuyết phục, truyền đơn như một lời tâm tình, một lời thúc giục, chạm đến tâm can người đọc: "Những người đó vì chúng ta mà bị bắt, bổn phận chúng ta phải bênh vực cho được. Nếu chúng ta không cương quyết đối phó lại thì còn gì là tình anh em của vô sản giai cấp nữa, bọn chủ sẽ khinh nhờn chúng ta và sẽ thẳng tay hành hạ chúng ta" (Trung tâm Lưu trữ Quốc gia I, Phông GGI, hồ sơ số 65436, tập 7 (F4), quyển 8, tờ số 4).

Truyền đơn kêu gọi dân cày đứng lên đấu tranh chống sưu cao thuế nặng:

"Anh em dân cày!

Đế quốc Pháp tàn hại anh em đã lắm rồi! Sưu cao, thuế nặng, bóc lột đủ đường. Nay nó lại bắt anh em canh giờ nghiêm khắc, cực khổ, bắt lập đoàn phu xã như thế để làm gì? Đó là một cách của nó, cốt để bài trừ Đảng Cộng sản là đảng bênh vực quyền lợi cho anh em, cốt để ngăn cản phong trào tranh đấu của nông dân, thiệt là một cách bắt nông dân giết hại nông dân! Độc ác thay! Vậy anh em phải đứng dậy làm biểu tình:

1. Không được bắt nông dân giết hại nông dân

2. Không được lập đoàn phu xã

3. Phải bỏ lệ tuần canh" (Bảo tàng Lịch sử Quốc gia, ký hiệu tài liệu 9043/G6494).

Truyền đơn phản đối sự đàn áp, chế độ thống trị hà khắc của thực dân Pháp

Để đối phó với các cuộc đấu tranh trong cao trào cách mạng 1930-1931, đặc biệt là phong trào Xô viết Nghệ Tĩnh, hòng dập tắt cao trào cách mạng đang sục sôi, chính quyền thực dân Pháp tăng cường khủng bố, đàn áp thông qua chính sách khủng bố trắng. Dốc sức đàn áp cách mạng, Pháp đưa thêm quân viễn chinh sang Việt Nam, bắt bớ, càn quét, tàn sát dã man các chiến sĩ cộng sản. Theo tài liệu của Toàn quyền Đông Dương, từ năm 1930 đến năm 1933, Pháp đã bắt giam hơn 24 vạn người (con số thực tế còn hơn thế) (Ban Tư tưởng Văn hóa Trung ương, 2000: 42). Sự khủng bố tàn bạo của địch đã gây ra cho cách mạng những tổn thất nặng nề. Nhiều cán bộ, đảng viên và hội viên các đoàn thể đã tỏ thái độ kiên cường, bất khuất trước sự tra tấn bằng cực hình cũng như những thủ đoạn mua chuộc của thực dân Pháp. Hàng ngàn chiến sĩ cộng sản đã bị kết án tử hình, khổ sai và giam giữ tại hệ thống nhà tù thực dân.

Trước tình hình đó, Đảng chủ trương sử dụng truyền đơn kêu gọi quần chúng nhân dân đấu tranh chống lại chính sách khủng bố, chế độ thống trị hà khắc của thực dân Pháp, lật đổ chính quyền cai trị Pháp.

Truyền đơn phản đối chính quyền thực dân Pháp thi hành án chém đối với hai cán bộ của Nông hội Nghệ An là Phan Hoàng Thân và Nguyễn Đừu (quê ở Anh Sơn) ngày 13/3/1930 được rải khắp mọi nẻo đường càng kích động mạnh mẽ vào lòng căm thù giặc trong toàn dân xứ Nghệ.

"Anh em dân cày!

1. Phản đối tăng thuế

2. Phản đối sự giết anh Thân và anh Đừu là người có chân trong Tổng Nông hội Nghệ An" (Bảo tàng Lịch sử Quốc gia, ký hiệu tài liệu 1926/G621).

Truyền đơn kêu gọi các tầng lớp bị bóc lột đoàn kết nhau đấu tranh trong phong trào Xô viết Nghệ Tĩnh: "Anh em chị em thợ thuyền, dân cày, binh lính, thanh niên, học sinh! Anh em chị em bị áp bức, bóc lột!; Dân An Nam đang bị chánh sách khủng bố của đế quốc Pháp làm cho sống dở, chết dở... Hãy cùng nhau đấu tranh: Đánh đổ chánh sách khủng bố!; Đánh đổ Hội đồng đề hình!; Bỏ thuế hoa lợi, thuế muối, thuế chợ và công sưu!; Cấp cơm gạo cho dân bị đói!; Công nhân làm 8 giờ, tăng lương!"... (Bảo tàng Lịch sử Quốc gia, ký hiệu tài liệu 9029/G6480).

Cuối tháng 8, đầu tháng 9/1930, trước tình hình khủng bố dã man của chính quyền thực dân đối với khởi nghĩa Yên Bái và phong trào đấu tranh tại các tỉnh Nghệ An, Hà Tĩnh, Đảng Cộng sản Việt Nam phát hành truyền đơn bằng chữ Quốc ngữ, khổ 40x20cm, rải khắp các nhà máy xí nghiệp và các vùng thôn quê Thanh - Nghệ - Tĩnh với nội dung: "Dân An Nam đang bị chính sách khủng bố của

đế quốc Pháp làm cho sống dở chết dở"; "Máu của người cách mạng bị giết còn lênh láng khắp trong nước, dân các làng bị đốt phá và triệt hạ còn đang bơ vơ khốn khổ, anh em công nông biểu tình bị giết, máu hãy còn tươi, những người bị tù còn thoi thóp trong ngục... anh em nông dân còn đang hấp hối chết đói, chết khát, khắp cả nước như ở chốn địa ngục tối tăm, thê thảm" (Trung tâm Lưu trữ Quốc gia I, 2001: 99-100).

2.4. Vai trò của truyền đơn trong phong trào Xô viết Nghệ Tĩnh

Thông qua phong trào Xô viết Nghệ Tĩnh, truyền đơn cách mạng đã thể hiện quá trình đấu tranh cách mạng phát triển tự phát lên tự giác dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Đông Dương, với mục tiêu đấu tranh rõ ràng, đường lối đấu tranh đúng đắn, chứng tỏ được hiệu quả trong tuyên truyền cách mạng, đoàn kết các tầng lớp nhân dân đứng lên tranh đấu vì mục tiêu giải phóng dân tộc.

Thông qua truyền đơn, Đảng Cộng sản Đông Dương đã kịp thời tuyên truyền các chủ trương, chính sách và sự chỉ đạo chiến lược đến các tổ chức Đảng ở địa phương, quần chúng nhân dân lao động. Trong khi động lực cách mạng là giai cấp công nhân, nông dân, trình độ nhận thức còn hạn chế, điều kiện để tiếp cận và hiểu biết về các văn kiện, chủ trương của Đảng còn khó khăn thì truyền đơn trở thành một công cụ tuyên truyền hiệu quả. Với văn phong cô đọng, súc tích, dễ đọc, dễ hiểu, truyền đơn đã giúp cho đại bộ phận quần chúng nhân dân thông hiểu về chủ trương, chính sách của Đảng và mục đích của cách mạng.

Trong hoàn cảnh Đảng Cộng sản Việt Nam còn hoạt động bí mật, hoạt động báo chí bị hạn chế, sự kiềm tỏa gắt gao của chính quyền thực dân Pháp thì truyền đơn trở thành công cụ đắc lực giúp Trung ương Đảng hoàn thành nhiệm vụ tuyên truyền về tôn chỉ, mục tiêu của Đảng.

Trong những tháng cuối năm 1930, khi phong trào cách mạng tại Nghệ Tĩnh bị thực dân Pháp đàn áp dã man thông qua chính sách khủng bố trắng. Đảng Cộng sản Đông Dương đã kịp thời ra chỉ đạo chiến lược về việc phát động phong trào đấu tranh trên cả nước nhằm bảo vệ Nghệ An đỏ và chống khủng bố trắng. Trong tình hình nguy cấp lúc bấy giờ, truyền đơn đã kịp thời truyền tải chỉ đạo của Đảng đến từng địa phương, và quần chúng tranh đấu. Nhờ có các hoạt động tuyên truyền kịp thời, trong đó có truyền đơn, phong trào đấu tranh của quần chúng công nông cả nước nổi lên mạnh mẽ, chống trả lại những thủ đoạn của thực dân Pháp, tay sai, bảo vệ phong trào đấu tranh tại Nghệ An, Hà Tĩnh. Điển hình là vụ ném bom xuống cuộc biểu tình của nhân dân huyện Hưng Nguyên ngày 12/9/1930. Ngay sau sự kiện đó, truyền đơn đã truyền tải lời kêu gọi của Đảng Cộng sản Việt Nam đối với nhân dân cả nước đấu tranh để bảo vệ Xô viết Nghệ Tĩnh, chống khủng bố. Các truyền đơn cuối năm 1930, 1931 đã tố

cáo tội ác của bọn đế quốc và tay sai, biểu dương lòng yêu nước, ý chí chiến đấu mãnh liệt của quần chúng nhân dân Nghệ Tĩnh và đồng bào cả nước.

Ngoài ra, truyền đơn còn góp phần giác ngộ cách mạng, lôi kéo binh lính người Việt, binh lính Pháp ủng hộ cách mạng, ủng hộ phong trào đấu tranh của quần chúng nhân dân. Hiệu quả tuyên truyền của truyền đơn đã thức tỉnh tinh thần yêu nước của một bộ phận binh lính người Việt và tinh thần yêu chuộng hòa bình của binh lính người Pháp. Một số binh lính đã âm thầm, bí mật giúp đỡ và ủng hộ phong trào đấu tranh của quần chúng nhân dân Việt Nam bằng những hành động thiết thực: không bắn vào quần chúng công nhân, nông dân đấu tranh, biểu tình; không đánh đập tàn bạo những chiến sĩ cộng sản và quần chúng bị bắt. Binh lính, cai ngục ở một số nhà tù của thực dân Pháp còn tạo điều kiện giúp các chiến sĩ cộng sản vượt ngục thành công để trở về tiếp tục chiến đấu vì lý tưởng của cách mạng. Một số binh lính còn góp phần vận chuyển sách báo, truyền đơn, các tài liệu của Đảng vào trong tù và ngược lại, thậm chí còn quyên tiền đóng góp mua lương thực, vũ khí, trang bị cho tù chính trị vượt ngục.

Truyền đơn làm cho chính quyền thực dân Pháp phải hoang mang, lo sợ trước khí thế đấu tranh của quần chúng nhân dân. Những truyền đơn mà chính quyền thực dân Pháp thu giữ được trong các cuộc biểu tình, mít tinh kỷ niệm những ngày lễ lớn, các cuộc đấu tranh do Đảng Cộng sản Đông Dương lãnh đạo đã khiến cho họ thấy được lòng yêu nước, ý chí đấu tranh kiên cường, tinh thần đoàn kết, quyết tâm chiến đấu vì mục tiêu độc lập dân tộc của toàn thể nhân dân Việt Nam khó có thể lay chuyển.

3. KẾT LUẬN

Từ khi ra đời, Đảng Cộng sản Đông Dương, tiền thân của Đảng Cộng sản Việt Nam, đã nhận định được tầm quan trọng của công tác tuyên truyền cách mạng, sự cần thiết của việc tăng cường sự chỉ đạo của Đảng đối với phong trào giải phóng dân tộc. Việc tuyên truyền vận động cách mạng của Đảng được thực hiện bằng nhiều hình thức linh hoạt, phù hợp với hoàn cảnh lịch sử ở từng giai đoạn.

Trong cao trào cách mạng 1930-1931, đỉnh cao là Xô viết Nghệ Tĩnh, Đảng đã sử dụng truyền đơn như một vũ khí sắc bén, công cụ tuyên truyền hiệu quả nhằm khơi dậy tinh thần yêu nước, ý chí đấu tranh của quần chúng nhân dân Việt Nam nói chung và nhân dân Nghệ Tĩnh nói riêng, từ đó tập hợp lực lượng đấu tranh dưới sự lãnh đạo của Đảng.

Truyền đơn cách mạng trong phong trào Xô viết Nghệ Tĩnh đã thể hiện tính chân thực khi vạch trần chính sách cai trị hà khắc, những tội ác mà thực dân Pháp đã gây ra cho nhân dân, cho cách mạng Việt Nam; phản ánh đúng đắn tâm tư, nguyện vọng của quần chúng; thống nhất những

mục tiêu đấu tranh chung, chống lại những thủ đoạn lừa bịp, mị dân của chính quyền thực dân Pháp thông qua việc truyền tải các chủ trương, chính sách của Đảng. Trong phong trào này, truyền đơn cách mạng cũng thể hiện sự nhạy bén và bản lĩnh chính trị của Đảng Cộng sản Đông Dương trong các chỉ đạo đối với phong trào đấu tranh trong từng thời điểm. ❑

TÀI LIỆU TRÍCH DẪN

1. Ban Nghiên cứu Lịch sử Đảng, Tỉnh ủy Nghệ Tĩnh. 1981. *Xô viết Nghệ Tĩnh*. Hà Nội: Nxb. Sự thật.

2. Ban Tư tưởng Văn hóa Trung ương. 2000. *Sơ thảo lược sử công tác tư tưởng của Đảng Cộng sản Việt Nam 1930-2000*. Hà Nội: Nxb. Chính trị Quốc gia.

3. Bảo tàng Cách mạng Việt Nam. 2004. *Truyền đơn cách mạng trước tháng 9 năm 1945*. Hà Nội: Nxb. Chính trị Quốc gia.

4. Cục Lưu trữ Văn phòng Trung ương Đảng. 2009. "Một số truyền đơn của Đảng ta trong phong trào Xô viết Nghệ Tĩnh". *Tạp chí Lịch sử Đảng*, số 9/ 2000.

5. Cục Văn thư Lưu trữ Nhà nước, Trung tâm Lưu trữ Quốc gia I. 2001. *Tuyên truyền cách mạng trước năm 1945 (sưu tập tài liệu lưu trữ)*. Hà Nội: Nxb. Lao động.

6. Đảng Cộng sản Việt Nam. 1999. *Văn kiện Đảng toàn tập* - tập 2, 1930: Nxb. Chính trị Quốc gia.

7. Hồ Chí Minh. 2000. *Hồ Chí Minh toàn tập*. Hà Nội: Nxb. Chính trị Quốc gia.

8. Hồ sơ hiện vật Bảo tàng Lịch sử Quốc gia.

9. Kho Lưu trữ Trung ương Đảng. *Phông số 03: Sưu tập sách, báo, tạp chí, truyền đơn của Đảng (1925-1945)*; Phông số 05: *Hội nghị thành lập Đảng, Đại hội I, Ban Lãnh đạo Trung ương Đảng*.

10. Tạ Thị Thúy. 2014. *Lịch sử Việt Nam tập 9 từ năm 1930 đến năm 1945*. Hà Nội: Nxb. Khoa học Xã hội.

11. Tạ Thị Thúy. 2018. *Lịch sử Việt Nam phổ thông - tập 6*. Hà Nội: Nxb. Chính trị Quốc gia Sự thật.

12. Trần Huy Liệu. 1958. *Lịch sử 80 năm chống Pháp* - quyển 2. Hà Nội: Ban Nghiên cứu Văn Sử Địa.

13. Trung tâm Lưu trữ Quốc gia I. Phông GGI, MHN.

14. Văn Tân. 1959. *Những tờ truyền đơn cộng sản đầu tiên*. Hà Nội: Nxb. Thanh niên.